

1.8.2025 voimaan tulevan perusopetuslain mukaan:

20c § oppilaskohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen:

Oppilaalla on oikeus saada oppilaskohtaisia tukitoimia viipymättä, jos 20 b §:n 2 momentissa tarkoitetut ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä. Oppilaskohtaisia tukitoimia annetaan yksilöllisiin tarpeisiin perustuen ja säännöllisesti. Oppilaskohtaisten tukitoimien toteuttamisessa tulee tehdä opettajien välistä yhteistyötä.

Oppilaskohtaisia tukitoimia ovat oppilaskohtainen erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä, erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetus pienryhmässä, erityisluokanopettajan opetus erityisluokassa ja 31 §:n 1 momentin nojalla oppilaalle annettavat oppilaskohtaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet.

Oppilaskohtaiset tukitoimet järjestetään 20 d §:ssä tarkoitetun arvion ja 20 f §:ssä tarkoitetun päätöksen perusteella oppilaan etu huomioon ottaen ensisijaisesti oppilaan omassa 6 tai 28 §:ssä tarkoitetussa koulussa tai esiopetuksen järjestämispaikassa.

Hallituksen esitys perusopetuslain muuttamiseksi HE114/2024:

Vaikka opetuksen järjestämisen ja tuen toteutuspaikka ovat olleet inklusiota koskevissa keskusteluissa usein keskeisessä roolissa, ei inklusio tarkoita ainoastaan opetuksen järjestämispaikkaan liittyviä ratkaisuja. **Se sisältää yleistavoitteen kaikille avoimesta lähipalvelusta tai lähikoulusta ja on oppimisen ja osallistumisen esteiden ehkäisyä, vähentämistä ja poistamista, lähtökohtanaan kaikkiin oppilaisiin kohdistuva opetus. Toisaalta se tulisi nähdä myös opetusta laajempänä asiana: kaikkien ihmisten yhtäläisenä arvostamisena ja kunnioittamisena yhteisön jäsenenä, jonka periaatteena ja lopputulemana on sosiaalinen inklusio, kaikkien yhtäläinen osallisuus koko yhteiskunnassa.** Siksi se merkitsee myös sitä, ettei ketään suljeta kasvatus- ja koulutusjärjestelmän ulkopuolelle esimerkiksi vammaisuuden tai tuen tarpeiden perusteella. Inklusio tarkoittaa myös sitä, että jokainen oppilas saa riittävän ja oikea-aikaisen tuen oppimiselleen ja kasvulleen, tarvittaessa myös pienryhmässä, erityisryhmässä tai –luokassa. (OKM, 2022.)

Suomi on valtiona sitoutunut moniin kansainvälisiin kasvatusta ja koulutusta koskeviin sopimuksiin ja suosituksiin, joiden päämääränä on inklusiivisuuden periaatteiden ja inklusiivisen pedagogiikan edistäminen, mm. Unescon Salamancan julistus 1994 ja sen seurantaraportti vuodelta 2020, YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista (SopS 59–60/1991) ja YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (SopS 26–24/2016). **Vammaissopimuksen täytäntöönpanoa valvova vammaisten henkilöiden oikeuksien komitea toteaa 4. yleiskommentissaan inklusiivisen koulutuksen olevan jokaisen oppijan ihmisoikeus.** Lapsen oikeuksien komitea ohjaa 9. yleiskommentissaan (CRC/C/GC/9) myös lapsen oikeuksien sopimuksen ratifioineita jäsenvaltioita koulutusjärjestelmissään kohti inklusiota. Suomi on nämä sopimukset ratifioimalla sitoutunut inklusiivisen koulutusjärjestelmän toteuttamiseen ja täytäntöönpanoon. (Mäntylä, Poikola & Pölönen, 2024.)

HE 109/2009 vp:ssä todetaan, että ”erityistä tukea saavan oppilaan opetus olisi järjestettävä hänen lähikoulussaan ja hänelle luontaisesti määräytyvässä opetusryhmässä.” Edelleen siinä asetetaan tavoitteeksi, että erityistä tukea saavan oppilaan opetus ja riittävät tukitoimet järjestettäisiin oppilaan lähikoulussa ja luontaisessa opetusryhmässä aina kun se on mahdollista.

Hallituksen esityksen ja siinä esitettyjen lakimuutosten tarkoituksena oli vahvistaa lähikouluperiaatteen toteutumista siten, että oppilaan tarvitsema tuki järjestettäisiin lähtökohtaisesti sellaisessa koulussa tai muussa opetuspaikassa, joka oppilaalle osoitettaisiin myös ilman tuen tarvetta. Tavoitteena oli, että myös erityinen tuki järjestetään pääsääntöisesti oppilaan omassa koulussa tai lapsen edun niin vaatiessa, sellaisessa koulussa, jossa tuki voidaan antaa. Tällä pyrittiin vahvistamaan kaikkien oppilaiden yhdenvertaisuutta ja lisäämään kaikkien oppilaiden osallisuutta omassa yhteisössään.

Lähikouluperiaate

Inklusiivinen ja osallistava koulutusjärjestelmä merkitsee kaikkien oppilaiden oikeutta kasvatukseen ja opetukseen kouluissa niissä yhteisöissä, joissa he elävät, sekä oikeutta saada siellä tarvitsemansa tukitoimet (OKM, 2022).

Oikeusasiamiehen ratkaisusta poimittua [Oppilaalla on oikeus saada erityisopetusta riippumatta järjestämispaikasta tai opetusryhmästä:](#)

Suomen perustuslain (PL) 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.

Perustuslain 6 §:ää vastaava syrjäntäkielto sisältyy useaan Suomea sitovaan kansainväliseen ihmisoikeussopimukseen. YK:n lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (LOS) 2 artikla edellyttää kunnioittamaan ja takaamaan tässä sopimuksessa tunnustetut oikeudet kaikille lapsille ilman minkäläistä erottelua. LOS 23 artiklassa veloitetaan huomioimaan vammaisten lasten oikeudet ja tarpeet.

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen (vammaissopimus) 7 artiklassa korostetaan vammaisen lapsen oikeuksien toteutumista täysmääräisesti ja yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa. Kaikissa vammaisia lapsia koskevissa toiminnoissa on otettava ensisijaisesti huomioon lapsen etu. Vammaissopimuksen 24 artiklassa vahvistetaan vammaisten henkilöiden oikeus koulutukseen yhdenvertaisesti muiden kanssa niissä yhteisöissä, joissa he elävät. 1 Sopimusvaltioita edellytetään muun ohella varmistamaan, että vammaisia henkilöitä varten tehdään heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaiset kohtuulliset mukautukset ja että he saavat yleisessä koulutusjärjestelmässä tarpeellisen tuen, toteuttamaan yksilöidyt tukitoimet ja huolehtimaan opetushenkilökunnan koulutuksesta.

Oikeuskirjallisuudessa (Hakalehto, Suvianna – Kärnä, Eija – Poikola, Mirva: Inklusion oikeudellinen ja kasvatustieteellinen perusta Suomessa. Oikeus 2022 (51); 2: 191–224) on todettu, että lapsen oikeuksien sopimuksen ja vammaissopimuksen veloitteet yhdessä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytännön kanssa muodostavat vahvan ihmisoikeudellisen perustan inklusiolle. Lapsen oikeuksien sopimus ja vammaissopimus eivät kumpikaan velvoita koulujärjestelmiä täysimääräiseen inklusioon, eikä se olekaan aina välttämättä lapsen edun mukaista. Kun kyse on alaikäisestä oppilaasta, keskeisin lähtökohta on lapsen oikeuksien sopimuksen 3 artiklan 1 kohdan ja vammaissopimuksen 7 artiklan veloitteet lapsen edun eli lapsen oikeuksien arvioimisesta ja asettamisesta ensisijalle myös opetusjärjestelyistä päätettäessä. Mikäli yksittäisen oppilaan oikeus opiskella opetussuunnitelman mukaisesti edellyttää erityisen tuen pienryhmässä opiskelua, on mahdotonta katsoa, että koulutuspoliittinen tavoite inklusiosta voisi mennä lapsen oikeuksien toteutumisen edelle. Kun yhtäältä oppilaan nähdään jäävän yleisopetuksen ulkopuolelle (exclusion), toisaalta hän on oikeutettu erityisryhmään, joka voi vastata paremmin oppijan tarpeisiin ja toteuttaa näin oppilaan oikeuksia

paremmin kuin yleisopetuksen ryhmä. Tässä tapauksessa on kuitenkin kriittisesti ja tilannekohtaisesti arvioitava sitä, miten ja miksi erityisen tuen pienryhmässä voidaan tarjota tarkoituksenmukaisempaa tukea kuin yleisopetuksen ryhmässä ja voidaanko tuen tarpeisiin vastata esimerkiksi joustavalla ryhmittelyllä. Lapsen näkemyksen selvittäminen ja huomioon ottaminen asiassa on välttämätöntä, jotta ratkaisu voisi olla lapsen edun mukainen.

Yhdenvertaisuuslain 6 §:n perusteella koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus arvioida yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhtyä tarvittaviin tehokkaisiin, tarkoituksenmukaisiin ja oikeasuhtaisiin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Lain 8 §:ssä säädetään syrjinnän kiellosta.

Perusopetuslain (POL) 2 §:n 3 momentin mukaan opetuksen tavoitteena on turvata riittävä yhdenvertaisuus koulutuksessa koko maan alueella. Lain 3 § mukaan opetuksessa noudatetaan valtakunnallisesti yhtenäisiä perusteita siten kuin tässä laissa säädetään. Opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Lain 3 a §:n (voimaan 1.8.2022) velvoite lapsen edun ensisijaisuudesta koskee kaikkia opetukseen ja oppimisen tukeen liittyviä järjestelyjä ohjaamalla perusopetuksen suunnittelua, järjestämistä ja lain nojalla tehtävää päätöksentekoa

MUITA HUOMIOITA:

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin on kirjattu, että perusopetusta järjestetään ja kehitetään inklusion periaatteen mukaisesti.

1.8.2025 voimaan tulevaan perusopetuslaissa ja opetussuunnitelman perusteissa on painoettu oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyitä sekä inklusion ja tasa-arvon edistämistä.

Inklusio tarkoittaa sitä, että kaikilla lapsilla on mahdollisuus osallistua kaikkeen toimintaan ilman että esimerkiksi vammaisuus, sukupuoli tai kielitaito on esteenä. Opetuksessa tulee kiinnittää huomiota sekä sosiaaliseen että fyysiseen ympäristöön, niin että se luovat osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta kaikille lapsille.

Integraatio on välivaihe inklusioon. Jos vammaisopetus ei toimi osana perusopetuksen koulua estyy sekä integraatio että inklusio. Erityiskoulujen määrä on pienentynyt vuodesta 2012 lähtien.